

Examen VMBO-GL en TL

2021

tijdvak 2
maandag 21 juni
9.00 - 11.00 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 47 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

- 1p 1 In verschillende Nederlandse steden staat een standbeeld van de politicus Thorbecke. Ook zijn er straten, parken en scholen naar hem vernoemd. Hij was blijkbaar een belangrijk politicus.
→ Geef een historische reden waarom Thorbecke nog steeds als een belangrijk politicus wordt gezien.
- Gebruik bron 1.*
- 1p 2 In de nieuwe Grondwet van 1848 stonden grondrechten waardoor het mogelijk werd om bisschoppen te benoemen.
→ Noem een van deze grondrechten.
- 1p 3 In de Luxemburgse Kwestie was het parlement het niet eens met de regering. Het parlement dwong de ministers tot aftreden, maar nam geen maatregelen tegen de koning.
→ Geef een politieke reden waarom het parlement volgens de Grondwet van 1848 geen maatregelen nam tegen de koning.
- Gebruik bron 2.*
- 1p 4 De toespraak is gehouden met de bedoeling het kiesrecht aan te passen. Welke aanpassing wordt bedoeld?
de invoering van het
A actief kiesrecht
B algemeen kiesrecht
C caoutchouc-artikel
D passief kiesrecht
- Gebruik nogmaals bron 2.*
- 1p 5 In de bron wordt gesproken van 'maatschappelijke welstand en geschiktheid'.
→ Geef een voorbeeld van 'maatschappelijke welstand en geschiktheid'.

Gebruik bron 3.

- 1p 6 De ideeën van de persoon die beschreven wordt, passen bij de uitgangspunten van een organisatie. Welke organisatie wordt bedoeld?
- A de Anti-Revolutionaire Partij
  - B de Liberale Unie
  - C de Sociaal Democratische Arbeiders Partij
  - D de Vrije Vrouwenvereeniging
- 1p 7 In de tweede helft van de negentiende eeuw waren er in Nederland veel krotwoningen. De Woningwet van 1901 moest daar een einde aan maken. Hieronder staan drie ontwikkelingen die geleid hebben tot de Woningwet van 1901:
- 1 ontstaan van de sociale kwestie
  - 2 opkomst van de industrie
  - 3 snelle verstedelijking
- Wat is de juiste volgorde van deze ontwikkelingen?
- A 1 → 2 → 3 → Woningwet
  - B 1 → 3 → 2 → Woningwet
  - C 2 → 1 → 3 → Woningwet
  - D 2 → 3 → 1 → Woningwet

- 3p 8 Hieronder staat een schema:

politiek doel	politieke stroming	leider	bereikt in het jaar
algemeen mannenkiesrecht	socialisten	...(1)...	...(2)...
algemeen vrouwenkiesrecht	...(3)...	...(4)...	1919
gelijkstelling van het openbaar en bijzonder onderwijs	...(5)...	Kuyper	...(6)...

→ Vul het schema verder in. **Let op!** Sommige antwoorden zijn al ingevuld. Vul alleen in wat bij de nummers 1 tot en met 6 hoort.

Doe het zo:

Bij nummer 1 hoort ...

(enzovoort tot en met nummer 6)

- 1p 9 Hieronder staan twee beweringen die worden gebruikt als argumenten **tegen** een bepaald kiesstelsel:
- 1 De confessionele partijen behalen in 1905 en in 1913 de meeste stemmen, maar krijgen toch niet de meeste zetels in de Tweede Kamer.
  - 2 Een liberale kandidaat heeft in het rooms-katholieke Limburg geen enkele kans om in de Tweede Kamer te komen.
- Tegen welk kiesstelsel zijn de argumenten gericht?

bron 1

Uit een officiële brief van de paus:

Rome, 4 maart 1853

Omdat er zo veel rooms-katholieken wonen wil ik, als paus, weer bisschoppen benoemen in Nederland. Eeuwenlang was dit verboden, maar door de nieuwe grondwet is het weer mogelijk. Ik ben er dan ook van overtuigd dat de koning het benoemen van bisschoppen toestaat.

paus Pius IX

bron 2

Uit een toespraak in de Tweede Kamer (1887):

Algemeen kiesrecht, niemand zit erop te wachten! Er zouden dan ongeveer één miljoen kiezers zijn. Daarvan zullen er honderdduizenden niet geschikt zijn om te stemmen. Maar ik moet toegeven dat het kiesrecht te veel beperkt wordt door het censuskiesrecht. Ik vind dat iemand ook kiesrecht moet kunnen krijgen bij maatschappelijke welstand en geschiktheid.

bron 3

Omschrijving van een persoon op een website:

Zij schreef rond 1895 artikelen voor een organisatie. In haar artikelen stond onder andere dat de ongelijke beloningen voor mannen en vrouwen afgeschaft moesten worden. Ook vond ze dat getrouwde en ongetrouwde vrouwen dezelfde rechten moesten hebben. Ze was daarnaast een groot voorstander van anticonceptie en het bewust regelen van het aantal kinderen dat werd geboren.

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

- 1p 10 De man van koningin Wilhelmina, prins Hendrik, werd geboren in Duitsland. Hendrik ging vlak na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog op bezoek in Limburg. Omdat hij in de buurt was, stak hij de grens over naar België. Daar bracht hij een bezoek aan een aantal Duitse soldaten die hij kende van vroeger. Koningin Wilhelmina werd boos op haar man toen zij van dit bezoek hoorde.

→ Geef een **politieke** reden waarom koningin Wilhelmina boos werd.

Gebruik bron 4.

- 1p 11 Welke kaart hoort bij het verhaal van de soldaat?
- A kaart 1
  - B kaart 2
  - C kaart 3
  - D kaart 4

Gebruik bron 5.

- 1p 12 De vier gedichten geven een indruk van de Eerste Wereldoorlog. In een van de gedichten wordt beschreven hoe iemand wordt gedood door een wapen dat tijdens deze oorlog **voor het eerst** werd toegepast. In welk gedicht wordt dit wapen beschreven?
- A gedicht 1
  - B gedicht 2
  - C gedicht 3
  - D gedicht 4

Gebruik bron 6.

- 1p 13 Het sierbord is gemaakt om mensen te herinneren aan een kenmerk van het dagelijks leven in Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog.
- Welk kenmerk wordt bedoeld?

bron 4

Hieronder staat eerst een verhaal. Daarna volgen vier kaarten waarop een frontlinie staat aangegeven.

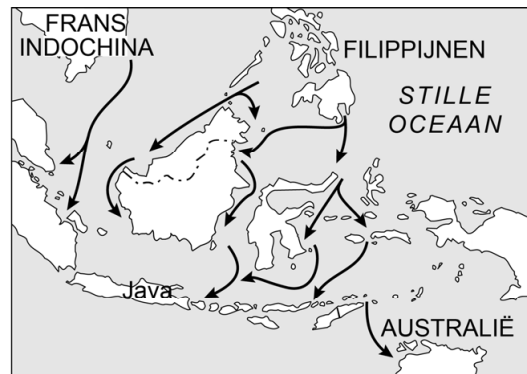
Een soldaat vertelt over een aanval:

Ik hijs mezelf op uit de loopgraaf, val met mijn gezicht in de modder en sta weer op. De eerste soldaten hebben de vijandelijke loopgraaf bereikt, als plotseling boven onze hoofden granaten uit elkaar spatten. Om mij heen slaan de kogels in de grond. Ik ben bij het prikkeldraad aangekomen. Ik stap met moeite over paaltjes heen. Het angstzweet breekt mij uit, want ik geloof dat er tientallen mitrailleurs op me gericht zijn. Alweer een zinloze aanval en zo gaat het al jaren.

kaart 1

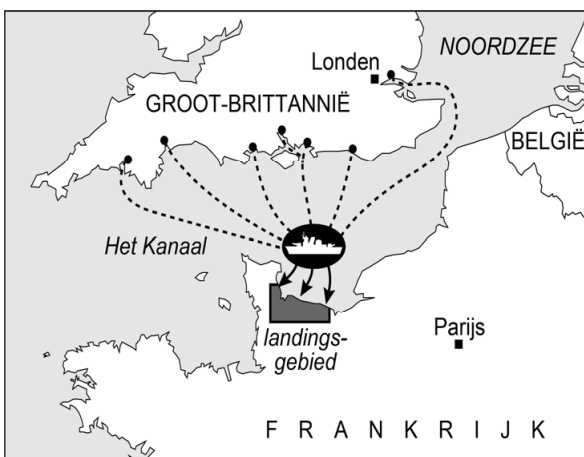
kaart 2

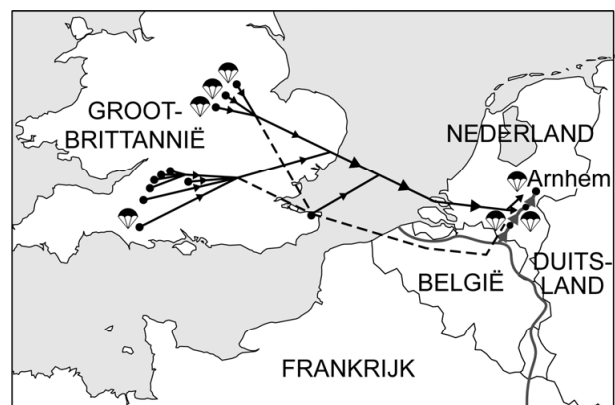
Legenda:

→ Japanse opmars

kaart 3

kaart 4

Legenda:

☪ parachutisten

bron 5

Hieronder staan vier gedichten over de Eerste Wereldoorlog:

gedicht 1

Ik weet niet of ik sterven zal.
Zal een mes mij snijden?
Zal een kogel of een bajonet mij
een wrede dood bereiden?

gedicht 2

Zal giftig of verstikkend gas
mijn longen binnendringen?
Of zal het moordende metaal
mijn ingewanden verwringen?

gedicht 3

Zou een tegenstander straks
mijn vlees aan flarden rijten (= *scheuren*)?
Of zal bij een strijd van man tegen man
een zwaard mijn schedel splijten?

gedicht 4

Het voedsel begint te ontbreken
tot zelfs in ons neutrale land.
Hoe zal het dan zijn in de streken
waar het krijgsvuur is ontbrand?

bron 6

Een sierbord om de Eerste Wereldoorlog te herdenken (1918):

Toelichting

Op het sierbord staat:

Kaarten en bons (= *bonnen*), wat een tijd kost gij (= *kosten jullie*) ons.

Op de rand staat: brood, boter, koffie en kaas.

Onderaan staat: 1918.

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 7.

- 2p 14 In de Sovjet-Unie hebben beeldhouwers een beeld van Lenin uitgehakt. Ze hebben met opzet rode steen gebruikt.
- Geef eerst een **historische** reden om van Lenin een beeld te maken.
  - Geef daarna een **politieke** reden waarom gekozen is voor rode steen.
- Doe het zo:*
historische reden voor Lenin: ...
politieke reden voor de kleur rood: ...

Gebruik bron 8.

- 2p 15 In de bron zijn de landen die betrokken zijn bij het Dawesplan nog niet ingevuld. Hieronder staan enkele landen:
- 1 Duitsland
  - 2 Frankrijk
  - 3 Nederland
  - 4 Sovjet-Unie
  - 5 Turkije
  - 6 Verenigde Staten
- Welke landen horen in het schema bij de letters a, b en c te staan?
- Doe het zo:*
Bij a hoort ... (vul nummer in).
(enzovoort tot en met c)

- 1p 16 In 1929 ontstond er een economische wereldcrisis. Vooral Duitsland werd zwaar getroffen en miljoenen mensen verloren hun baan. De volgende gebeurtenissen **in de Verenigde Staten** speelden hierbij een rol:
- 1 Banken gingen failliet doordat leningen niet meer terugbetaald konden worden.
  - 2 De aandelenkoersen daalden enorm.
  - 3 Financiële hulp aan Duitsland werd stopgezet.
- Wat is de juiste volgorde van deze gebeurtenissen die geleid hebben tot een hoge werkloosheid in Duitsland?
- A 1 → 2 → 3 → hoge werkloosheid in Duitsland
  - B 1 → 3 → 2 → hoge werkloosheid in Duitsland
  - C 2 → 1 → 3 → hoge werkloosheid in Duitsland
  - D 2 → 3 → 1 → hoge werkloosheid in Duitsland

Gebruik bron 9.

- 2p 17 In de poster is een mening te herkennen over het Verdrag van Versailles.
→ Welke mening wordt bedoeld? Verklaar je antwoord met behulp van de bron.

Doe het zo:

De mening is: ...

De mening is te herkennen aan: ...

Gebruik bron 10.

- 2p 18 Met dit bordspel kan de opkomst van de NSDAP worden nagespeeld. Enkele spelregels van het bordspel zijn:
Wie op het vakje van 1923 terechtkomt, moet weer helemaal opnieuw beginnen.
Wie als eerste in 1933 aankomt, heeft gewonnen.
→ Geef eerst een historische reden waarom je helemaal opnieuw moet beginnen als je op 1923 terechtkomt.
→ Geef daarna een historische reden waarom je gewonnen hebt als je in 1933 aankomt.

Doe het zo:

opnieuw beginnen in 1923, omdat ...

gewonnen in 1933, omdat ...

- 1p 19 In 1932 was er in Oekraïne sprake van een ernstige hongersnood. Oekraïne was op dat moment onderdeel van de Sovjet-Unie. De oorzaak van de hongersnood was een misoogst als gevolg van het communistische systeem. Ook waren de boeren verplicht om het weinige graan aan de overheid te leveren. Die verkocht het aan het buitenland. De misoogst heeft te maken met een kenmerk van het communisme. De verkoop van het graan past bij een regeringsvorm.

Welke combinatie van kenmerk en regeringsvorm hoort bij de Sovjet-Unie?

	kenmerk van communisme	regeringsvorm
A	collectivisatie	democratie
B	collectivisatie	dictatuur
C	indoctrinatie	democratie
D	indoctrinatie	dictatuur

Gebruik bron 11.

- 1p 20 In de bron zijn twee kenmerken van nationaal-socialisme te herkennen: **indoctrinatie** en **persoonsverheerlijking**.
→ Kies één kenmerk dat past bij deze bron. Verklaar je antwoord met behulp van de bron.

Doe het zo:

Kenmerk: ... (kies uit: indoctrinatie / persoonsverheerlijking), omdat ... (verklaar je antwoord).

Gebruik bron 12.

- 2p 21 Het nationaal-socialisme in Duitsland en het fascisme in Italië hebben veel overeenkomsten. Maar vóór de Tweede Wereldoorlog is er ook een belangrijk verschil tussen beide politieke stromingen.
- Noem eerst **met behulp van de bron** een overeenkomst tussen beide politieke stromingen.
  - Noem daarna **zonder bron** een kenmerk van het nationaal-socialisme dat het fascisme eerst niet had.

Doe het zo:

overeenkomst tussen beide stromingen: ... (met behulp van de bron)

kenmerk van het nationaal-socialisme: ... (zonder bron)

Gebruik bron 13.

- 1p 22 Naar aanleiding van welke gebeurtenis in Duitsland vond dit gesprek plaats?

Gebruik nogmaals bron 13.

- 2p 23 Joodse slachtoffers moesten de schade zelf betalen. Dat paste bij het doel van wetten die de nazi's enkele jaren daarvoor hadden aangenomen.
- Welke wetten worden bedoeld en wat was het doel van de wetten?

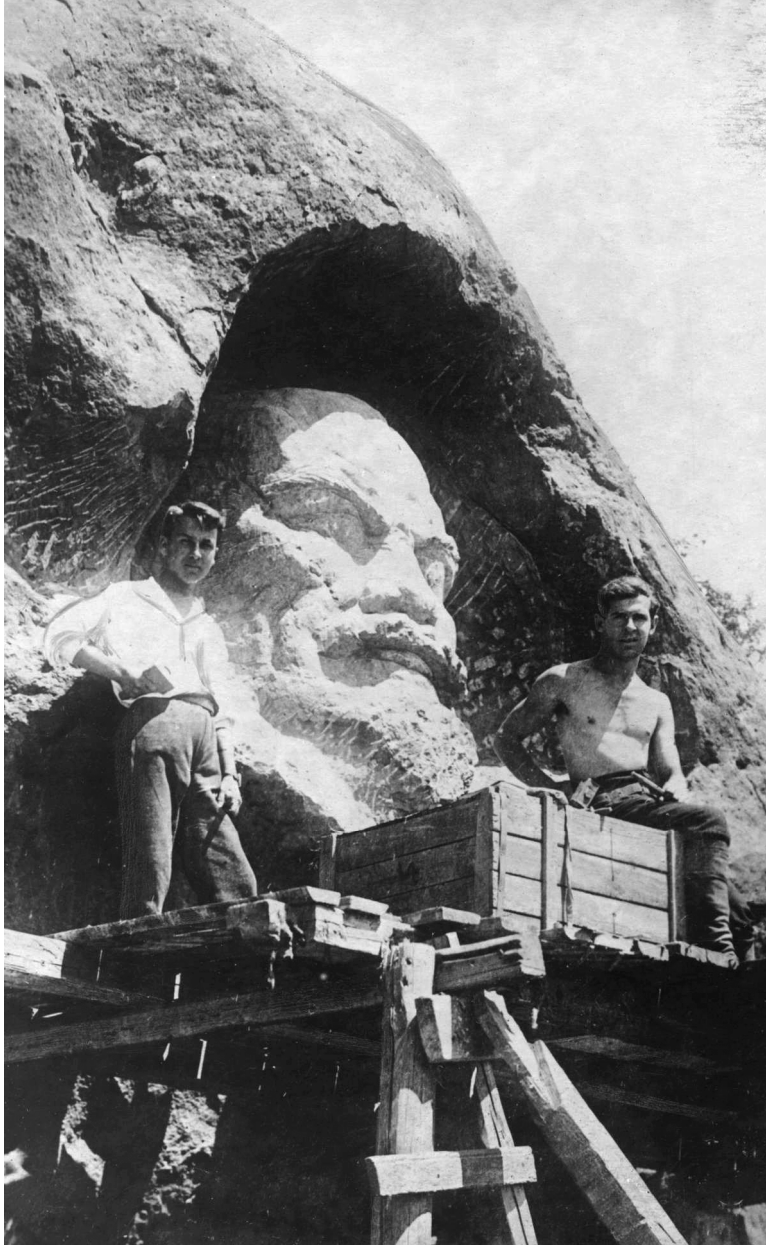
Doe het zo:

naam van de wetten: ...

doel van de wetten: ...

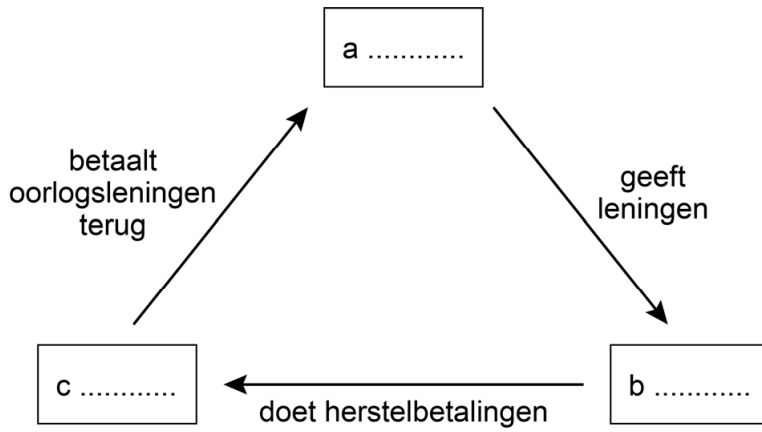
bron 7

Een beeld van Lenin, uitgehakt in rode steen (1924):

bron 8

Een schema van het Dawesplan (1924):

bron 9

Een poster van de NSDAP (1931):

Toelichting

Op de poster staat: Versailles. NSDAP.

bron 10

Een bordspel uit Duitsland (1933):

Toelichting

Op de doos van het bordspel staat: *De overwinningmars van het hakenkruis.*

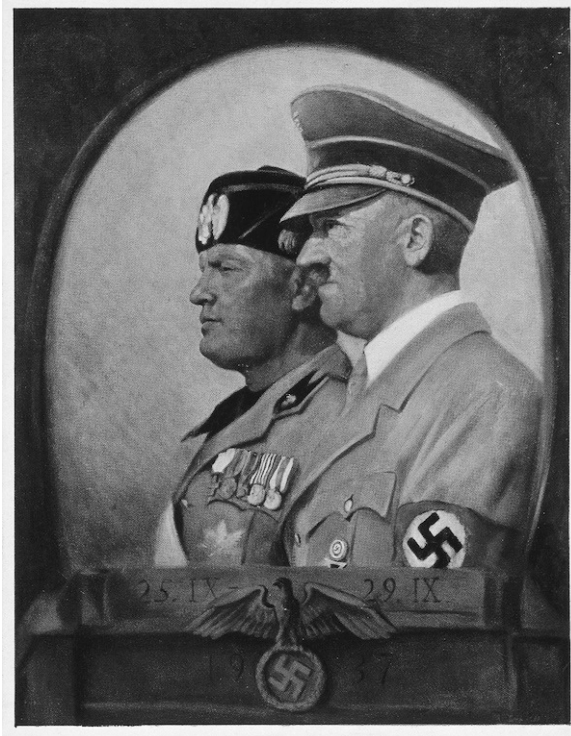
bron 11

Een versje dat dagelijks na het eten op kleuterscholen in nazi-Duitsland werd opgezegd:

Führer, bedankt voor dit eten,
beschermmer van de jeugd,
beschermmer van de ouderen!
U piekert, ik weet het, maar maakt u zich geen zorgen,
ik ben bij u, dag en nacht.
Leg gerust uw hoofd in mijn schoot,
U bent veilig, mijn Führer, omdat u machtig bent.
Heil, mijn Führer!

bron 12

Een briefkaart uit 1937:

Toelichting

Links staat Mussolini, leider van de fascistten in Italië.

Rechts staat Hitler, leider van de nationaal-socialisten in Duitsland.

bron 13

Een gesprek tussen twee belangrijke nazi's naar aanleiding van een gebeurtenis in Duitsland:

Persoon 1: "Door de terechte woede van het Duitse volk tegen de Joden is er in het hele land veel schade aangericht. Ik neem aan dat een deel van de Joden verzekerd is."

Persoon 2: "Bij de glasverzekering is verreweg het grootste deel van degenen die schade geleden hebben Duits, want zij zijn de eigenaren van de winkels. De Joden huren slechts de winkelruimte."

Persoon 1: "Dan moeten de Joden de schade zelf betalen."

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 14.

- 1p 24 Waarom mogen kabinet en koningin niet gescheiden worden?
Zij vormen samen
- A de coalitie.
  - B de oppositie.
  - C de regering.
  - D de Staten-Generaal.

- 2p 25 Hieronder staan vier functies van een bepaalde politicus:
- lid van de Provinciale Staten van Limburg in 1935
  - lid van de Eerste Kamer van 1935 tot 1937
  - lid van de Tweede Kamer van 1937 tot 1941
  - Commissaris van de Provincie Limburg van 1941 tot 1944

De politicus vervulde de vier functies namens één politieke partij.

→ Welke partij wordt bedoeld? Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

De partij is ..., omdat ... (geef verklaring).

Gebruik bron 15.

- 1p 26 Wanneer werd deze poster gebruikt? En bij welk bondgenootschap hoort de poster?

	gebruikt	bondgenootschap
A	vóór 1941	As-mogendheden
B	vóór 1941	Geallieerden
C	na 1941	As-mogendheden
D	na 1941	Geallieerden

Gebruik bron 16.

- 2p 27 In de prent is een boodschap te herkennen.
→ Leg uit waarom deze boodschap tijdens de bezetting niet in een officiële Nederlandse krant heeft gestaan.
- Doe dit door:*
- eerst aan te geven welke boodschap op de prent te herkennen is
  - en daarna aan te geven waarom de prent toen niet in een officiële krant kan hebben gestaan.

Gebruik bron 17.

- 1p 28 De prent is gemaakt naar aanleiding van een maatregel van de Duitse bezetter in Nederland. De maatregel werd officieel vanaf 1943 ingevoerd en gold uiteindelijk voor alle mannen in de leeftijd van 17 tot 40 jaar.
→ Welke maatregel wordt bedoeld?

1p 29 Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de uitvoerende macht in handen van de Duitse bezetter. In 1943 werden in Leeuwarden twee rechters door de Duitse bezetter ontslagen, omdat zij weigerden een verdachte te veroordelen en naar een concentratiekamp te sturen waar gevangenen mishandeld werden. Verschillende rechters protesteerden tegen het ontslag, omdat zij vonden dat het in strijd was met de scheiding van de machten.

→ Geef een reden waarom de rechters vonden dat het ontslag in strijd was met de scheiding van de machten.

1p 30 Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren er aannemers die 'bunkerbouwers' werden genoemd. Deze Nederlandse aannemers boden vrijwillig hun diensten aan om voor de Duitse bezetter bunkers te bouwen langs de Nederlandse kust.

Welk begrip past bij het aannemen van deze opdrachten?

- A aanpassingspolitiek
- B collaboratie
- C gelijkschakeling
- D verzet

2p 31 Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Indonesië bezet door Japan. Dit had voor de Nederlanders die daar woonden grote gevolgen, zoals een tekort aan levensmiddelen. Maar de bezetting had ook andere gevolgen voor de Nederlanders.

→ Noem **twee** andere gevolgen.

Gebruik bron 18.

1p 32 Welke oproep past bij de bron?

- A Ga door met de aanpassing!
- B Ga door met de deportaties!
- C Ga door met de staking!
- D Ga door met de voedseltransporten!

bron 14

Herinnering van de Nederlandse minister Gerbrandy naar aanleiding van een gebeurtenis op 13 mei 1940:

Nadat de koningin naar Londen was gegaan, kwamen we als ministers bij elkaar. In dat overleg heb ik gezegd: ik vind dat we daar moeten zijn waar de koningin is. Kabinet en koningin mogen niet van elkaar worden gescheiden.

bron 15

Een propagandaposter:

Toelichting

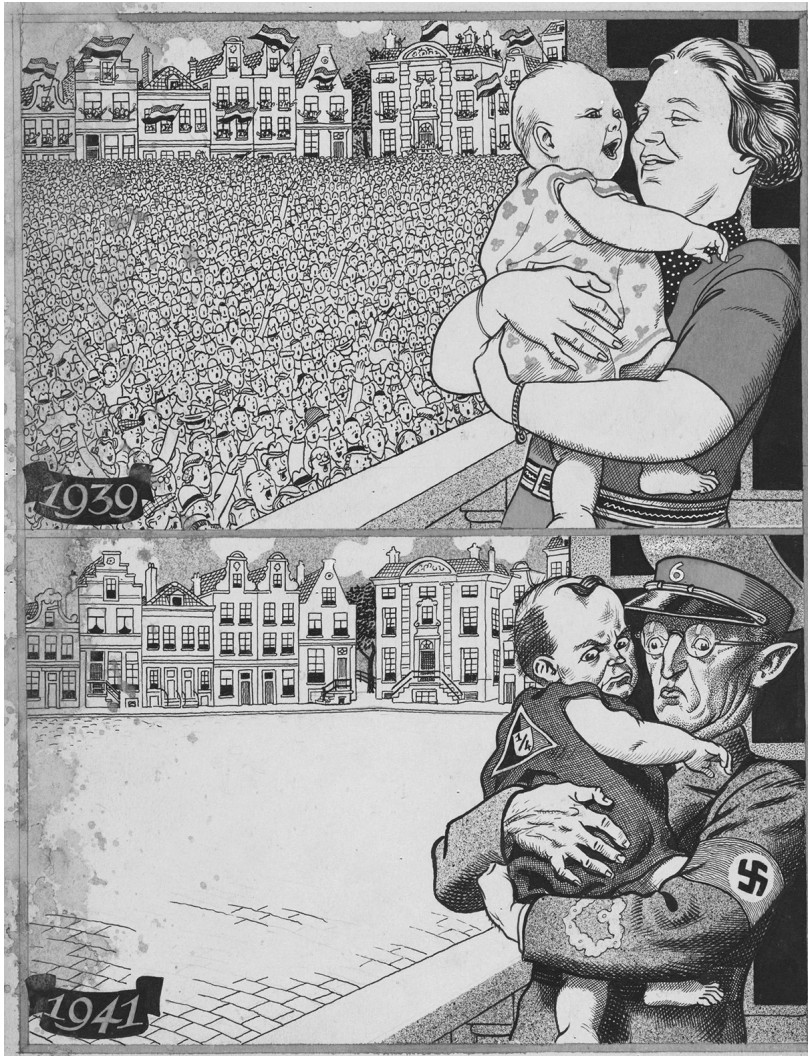
Op de poster staat: Samen naar de overwinning!

Op het mes links staat de vlag van Groot-Brittannië. Op het mes rechts staan een hamer en sikkel.

De schedel stelt Hitler voor.

bron 16

Een politieke prent over Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog:

Toelichting

Op de prent bovenaan staat prinses Juliana in 1939 op het balkon van het paleis op de Dam in Amsterdam. Zij draagt haar dochter Beatrix op de arm.

Onderaan staat Seyss-Inquart in 1941, ook op het balkon van het Paleis op de Dam. Hij heeft Anton Mussert op de arm. Seyss-Inquart was de hoogste bestuurder van de Duitse bezetter in Nederland.

bron 17

Een politieke prent (1945):

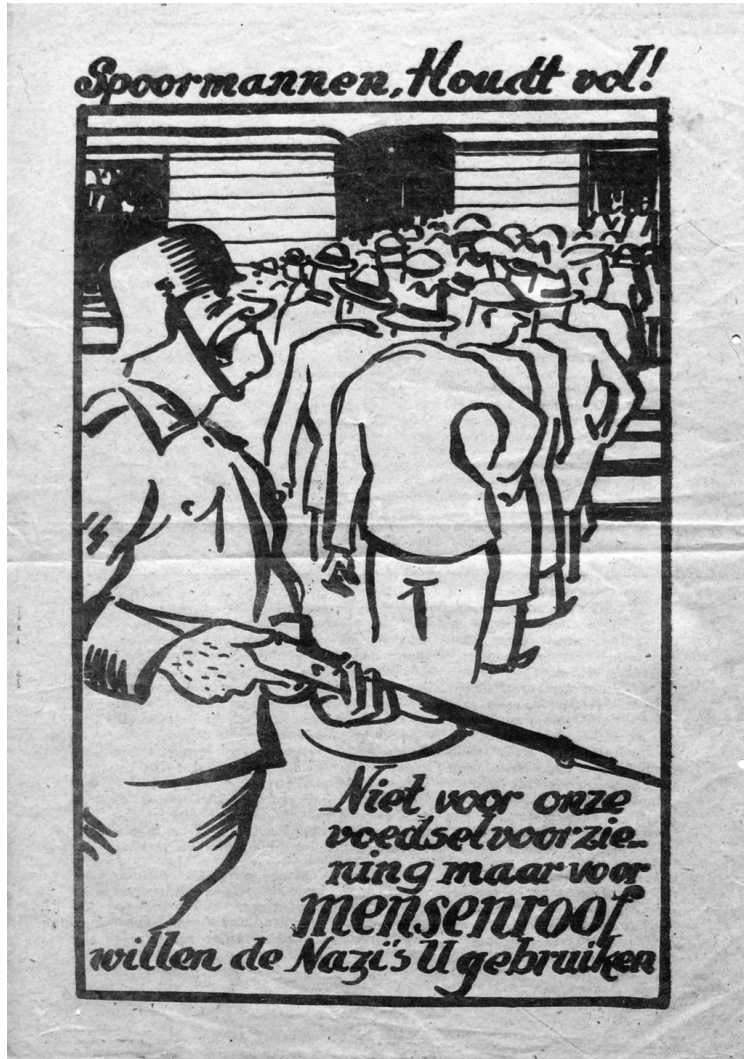
Toelichting

Op de prent staat: Meld je niet! Laat je niet pakken, voor den donder!

Wees een vent, en duik onder!!

bron 18

Een pamflet gemaakt tijdens de Tweede Wereldoorlog (1944):

Toelichting

Op het pamflet staat bovenaan: Spoormannen, houdt vol!

Onderaan staat: Niet voor onze voedselvoorziening maar voor mensenroof willen de nazi's u gebruiken.

Door de tijd heen

Gebruik bron 19.

- 2p 33 Hieronder staan vijf gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog:
- a de aanval van de Geallieerden waardoor de bevrijding van West-Europa begint
  - b de Duitse aanval waarmee de Tweede Wereldoorlog begint
  - c de Slag om Stalingrad die gewonnen wordt door de Sovjetlegers
  - d het begin van Operatie Barbarossa
  - e West-Europese landen worden door Duitse legers bezet.
- Geef per kaart aan om welke gebeurtenis het gaat. **Let op!** Er blijft één gebeurtenis over.

Doe het zo:

Bij kaart 1 hoort gebeurtenis ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met kaart 4)

- 1p 34 Van de Duitse bezetter moesten steden en dorpen 's nachts helemaal donker zijn, zodat geallieerde vliegtuigen niet konden zien waar ze vlogen. De Luchtbeschermingsdienst (LBD) moest de verduistering controleren. Ook boden LBD-leden na een bombardement eerste hulp aan slachtoffers en hielpen ze bij het blussen van branden. In 1949 besloot de Nederlandse overheid om de LBD-leden een medaille te geven voor hun inzet.
- Vind jij het **terecht** of **onterecht** dat de medewerkers van de Luchtbeschermingsdienst een medaille hebben gekregen? Geef een argument voor je keuze.

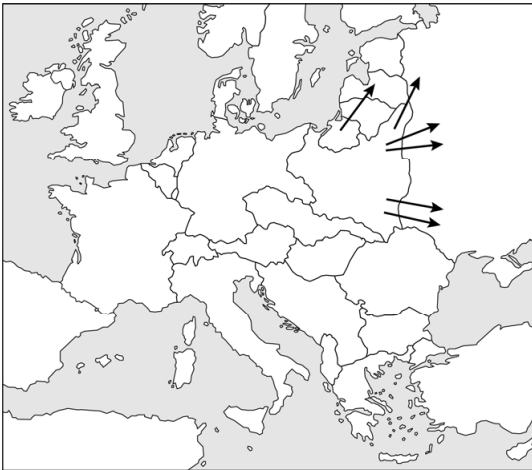
Doe het zo:

Ik vind het ... (kies uit: terecht / onterecht) dat ze een medaille kregen, want ... (geef argument).

bron 19

Vier kaarten met militaire aanvallen tijdens de Tweede Wereldoorlog:

kaart 1

kaart 2

kaart 3

kaart 4

Toelichting

Op de kaarten staan met pijlen bewegingen van legers aangegeven.

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 20.

- 1p 35 Op de muur is een poster te zien.
In welk deel van Berlijn hing deze poster? En waarom is de poster opgehangen?
- A in het Oosten van Berlijn, omdat de Amerikanen de wederopbouw steunden
  - B in het Oosten van Berlijn, omdat de Amerikanen hulp brachten vanwege de Blokkade van Berlijn
  - C in het Westen van Berlijn, omdat de Amerikanen de wederopbouw steunden
  - D in het Westen van Berlijn, omdat de Amerikanen hulp brachten vanwege de Blokkade van Berlijn

Gebruik bron 21.

- 1p 36 Welke begrip hoort bij de bron?
- A containmentpolitiek
  - B invloedssferen
  - C politionele acties
  - D zuiveringen

Gebruik nogmaals bron 21.

- 2p 37 In de bron wordt aangegeven dat de militairen bij thuiskomst werden verwelkomd als helden. Maar later werden zij door sommigen gezien als oorlogsmisdadigers.
- Geef een reden waarom de militairen werden verwelkomd als helden.
  - Geef ook een reden waarom zij later door sommigen werden gezien als oorlogsmisdadigers.

Doe het zo:

helden, omdat ... (geef reden)

oorlogsmisdadigers, omdat ... (geef reden)

Gebruik bron 22.

- 2p 38 De inhoud van deze toespraak werd in die tijd gezien als heel bijzonder en leidde tot de oprichting van een Europese organisatie.
- Geef een reden waarom de inhoud van de toespraak in die tijd werd gezien als heel bijzonder.
  - Geef ook de naam van de organisatie die wordt opgericht.

Doe het zo:

De inhoud van de toespraak was heel bijzonder, omdat ...

De naam van de organisatie is ...

Gebruik bron 23.

- 1p 39 Rond 1950 paste de boodschap van de poster in die tijd. Twintig jaar later kwam er steeds meer kritiek op deze boodschap. Bij welke ontwikkeling past die kritiek?
- A bij het ontstaan van de consumptiemaatschappij
  - B bij het ontstaan van de Eerste Feministische Golf
  - C bij het ontstaan van de individualisering
  - D bij het ontstaan van de Tweede Feministische Golf

Gebruik bron 24.

- 2p 40 Hieronder staan vijf begrippen:
- 1 Cubacrisis
  - 2 dekolonisatie
  - 3 glasnost
  - 4 Hongaarse Opstand
  - 5 wapenwedloop
- Welke **twee** begrippen passen bij de bron? Schrijf alleen de nummers op.

- 2p 41 Hieronder staan vijf mogelijke redenen om uit Nederland te vertrekken of juist naar Nederland toe te komen:
- 1 bang zijn voor het opkomende nationalisme in Europa
  - 2 behoefte aan ongeschoolde arbeidskrachten
  - 3 hereniging met gezinsleden
  - 4 spanningen in Europa vanwege de Koude Oorlog
  - 5 weinig vertrouwen in de economische toekomst van Nederland

In de periode **1945-1960** vertrokken veel mensen uit Nederland. In de periode **1960-1980** kwamen juist veel mensen naar Nederland toe.

→ Om welke twee redenen vertrokken veel mensen uit Nederland? En om welke twee redenen kwamen veel mensen juist naar Nederland toe? **Let op!** Er blijft één reden over.

Doe het zo:

vertrek uit Nederland 1945-1960: reden ... (vul nummer in) en reden ... (vul nummer in)

komst naar Nederland 1960-1980: reden ... (vul nummer in) en reden ... (vul nummer in)

- 1p 42 In 1983 werden sociale grondrechten aan de Nederlandse Grondwet toegevoegd. Waarom werden er sociale grondrechten toegevoegd?
- A om de ontzuiling in Nederland door wetgeving te bevorderen
  - B om de verzuiling in Nederland door wetgeving te beschermen
  - C voor het behoud van democratische vrijheden van de burgers
  - D voor het vergroten van het welzijn van de Nederlandse burgers

Gebruik bron 25.

- 1p 43 Op het boek is de naam van de schrijver weggelaten.
→ Geef de naam van de schrijver van dit boek.

Gebruik nogmaals bron 25.

- 1p 44 In de titel van het boek wordt de perestrojka 'een nieuwe visie' genoemd.
De schrijver wilde de Russische economie veranderen.
→ Geef een voorbeeld van wat hij wilde veranderen in de Russische economie.

bron 20

Een poster in Berlijn (1948):

Toelichting

Op de poster staat: Berlijns noodprogramma met Marshallplan-hulp.

bron 21

Herinneringen van een Nederlandse militair:

Tijdens mijn militaire training capituleerde Japan. Ik ging enige tijd daarna naar Indonesië in de overtuiging dat we nodig waren om de orde en vrede te herstellen. In de loop der tijd kreeg ik langzaam maar zeker mijn twijfels over onze militaire aanwezigheid. Ik dacht: verdorie, misschien vecht ik wel aan de verkeerde kant. Bij mijn terugkomst in Nederland was de straat versierd. Ik zeg altijd: "Wij gingen erheen als idealisten, werden thuis verwelkomd als helden, maar gingen later de geschiedenis in als oorlogsmisdadigers."

bron 22

Uit een toespraak van een Franse minister (1950):

De Franse regering stelt voor om de Franse én de Duitse productie van kolen en staal onderdeel te laten worden van één gemeenschappelijke organisatie. Ook andere landen van Europa mogen met deze organisatie meedoen.

bron 23

Een prentbriefkaart (rond 1950):

Toelichting

Onderaan staat: Moeder in het gezin en niet in de fabriek!

bron 24

Een politieke prent (1962):

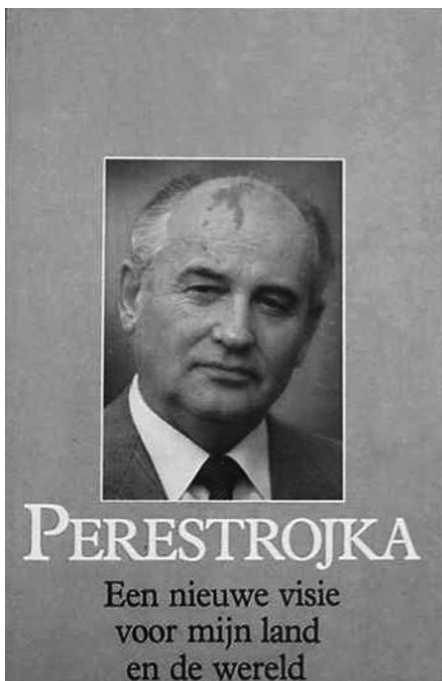

Toelichting

De persoon links is Chroesjtsjov en de persoon rechts is Kennedy.
Op de linker H-(waterstof)bom staat USA (= Verenigde Staten), op de rechter H-bom staat USSR (= de Sovjet-Unie).

bron 25

Een boek (1987):

Toelichting

Op het boek staat: Perestrojka. Een nieuwe visie voor mijn land en de wereld.

Door de tijd heen

- 2p 45 Vier namen die te maken hebben met de geschiedenis van Duitsland:
- 1 Republiek van Weimar
  - 2 nazi-Duitsland
  - 3 DDR
  - 4 BRD

In de geschiedenis van Duitsland komen verschillende regeringsvormen voor.

→ Geef per naam aan welke regeringsvorm daarbij hoort. Kies uit:
dictatuur of **parlementaire democratie**.

Doe het zo:

Bij 1 hoort ... (kies uit: dictatuur / parlementaire democratie).
(enzovoort tot en met 4)

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

Gebruik bron 26.

- 2p 46 De tekenaar wil duidelijk maken dat de zes landen zich willen aansluiten bij de Europese Unie.

Leg uit dat de wens tot aansluiting van deze landen bij de Europese Unie in 1990 te maken had met een gebeurtenis kort daarvóór.

Doe dit door:

- eerst aan te geven tot welke invloedssfeer deze landen vóór 1990 hoorden,
- en daarna aan te geven welke gebeurtenis ervoor heeft gezorgd dat deze landen zich later konden aansluiten bij de Europese Unie.

- 1p 47 Als landen lid worden van de Europese Unie, beloven ze zich te houden aan de Europese waarden die horen bij een **rechtsstaat**.

Wat wordt bedoeld met Europese waarden die horen bij een rechtsstaat?

- A de vorming van een Europees leger en een Europese rechtbank
- B een gemeenschappelijke munt en vrij verkeer van mensen en goederen
- C het streven naar politieke eenheid in een Verenigde Staten van Europa
- D het uitdragen van democratie, vrijheid en een onafhankelijke rechtspraak

bron 26

Een politieke tekening met als titel *Terugkomst naar Europa* (1990):

Toelichting

Op de vlag staat Europa geschreven met het symbool van de Europese Unie.

Op de personen rechts staan de namen van zes landen: Hongarije, Polen, Roemenië, DDR, Tsjechoslowakije en Bulgarije.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.